

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.13.136

**Inventaris van het archief van de Commandant der
Zeemacht in Nederland Collectie Bescheiden over de
Watersnoodramp 1953, 1953-1955**

Versie: 27-03-2022

J.W. van Doorn

Nationaal Archief, Den Haag 2006

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
De watersnoodramp van 1953.....	7
Geschiedenis en taak van de Commandant der Zeemacht in Nederland.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
A Rapporten en overzichten m.b.t. de militaire hulpverlening.....	11
B Ingekomen en minuten van uitgegane brieven.....	13
C Berichtformulieren.....	14
D Diversen.....	15

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Commandant der Zeemacht in Nederland; Collectie Bescheiden Watersnoodramp 1953

Archiefbloknummer:

D41

Omvang:

33 inventarisnummer(s)0,60 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Commandant der Zeemacht in Nederland

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Na de watersnoodramp in 1953 had de Marine een grote rol bij de hulpverlening. Vanuit de functie van operationeel bevelhebber van alle schepen en vliegtuigen van de Koninklijke Marine berustte de coördinatie van de Marine inzet bij de Commandant der Zeemacht in Nederland. De collectie bescheiden over de watersnoodramp van 1953 in het archief van de Commandant der Zeemacht in Nederland bevat o.a. rapporten en overzichten m.b.t. de militaire hulpverlening, ingekomen en minuten van uitgegane brieven en berichtformulieren van de Marineverbindingdienst.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Commandant der Zeemacht in Nederland; Collectie Bescheiden Watersnoodramp 1953, nummer toegang 2.13.136, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Commandant Zeemacht, 2.13.136, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

DE WATERSNOODRAMP VAN 1953

'In verband met de watersnood gelast de chef Generale Staf al het beroeps-, reserve- en dienstplichtig personeel dat in werkelijke dienst is, onmiddellijk naar hun garnizoen terug te keren'. Aldus luidde een mededeling van een extra nieuwsuitzending op zondagmorgen 1 februari 1953 om 9.30 uur ¹.

De nacht ervoor waren op de Zeeuwse eilanden de dijken doorgebroken, een ramp waarvan niemand op dat moment de omvang en de gevolgen nog ten volle kon overzien. Ook in Zuid-Holland, West-Brabant en op Texel liepen polders onder water, terwijl Belgische, Franse en Engelse kustgebieden eveneens zwaar werden getroffen.

Zodra de eerste berichten binnenkwamen, begon de civiele en militaire hulpverlening al snel op gang te komen.

Gedurende de eerste dagen bestond voor wat betreft de Koninklijke Marine de hulp voornamelijk uit evacuatie werkzaamheden, distributie van herstelmaterialen en voedsel en het bergen van slachtoffers en kadavers. Ook verleende Marine vaartuigen assistentie bij verplaatsingen van K.L. personeel en verzorgde de Marine Luchtvaartdienst droppings van hulpgoederen en voedsel. Vanuit de functie van operationeel bevelhebber van alle schepen en vliegtuigen van de Koninklijke Marine berustte de coördinatie van de Marine inzet bij de Commandant der Zeemacht in Nederland.

Uiteindelijk vielen in het gehele Noordzeegebied ongeveer 2300 doden te betreuren, van wie volgens de officiële lijst in Nederland 1835 personen. Uit het rampgebied moesten 72.500 mensen worden geëvacueerd. Er verdronken rond de 20.000 koeien, 12.000 varkens, 1750 paarden, 165.000 stuks pluimvee en 2750 stuks kleinvee als schapen en geiten. Ruim 47.000 gebouwen werden beschadigd, waarvan 10.000 zeer ernstig of onherstelbaar. Een oppervlakte van 136.512 ha kwam onder water te staan en 16.815 ha raakte drassig. In Zuid-Holland hadden dijkdoorbraken samen een lengte van 17,5 km, in Noord-Brabant 6,7 km en in Zeeland 17,7 km.

Na het redden van mensen en dieren kreeg het herstel van de dijken voorrang. Op 6 februari was de Klaas van Steenlandpolder op Tholen als eerste weer droog. Twee maanden later had de zee geen invloed meer op de meeste polders, behalve op de vier gebieden achter de grote stroomgaten, waarvan de dichting veel tijd kostte: Bath, Kruiningen, Schelphoek (Schouwen) en Ouwerkerk. In de nacht van 6 op 7 november kon als laatste het Brokkengat bij Ouwerkerk worden gesloten.

GESCHIEDENIS EN TAAK VAN DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLAND

De functie Commandant der Zeemacht in Nederland (CZMNED) is medio 1944 ingesteld.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog was de CZMNED ondergeschikt aan enerzijds de Geallieerde bevelhebber, anderzijds aan de Bevelhebber de Zeestrijdkrachten (BDZ) (of door diens afwezigheid in feite aan de minister van Marine). Nadat de oorlogstoestand in Nederland was afgelopen verviel de uitvoerende taak onder geallieerd bevel. Er werd in 1946 een instructie opgesteld waarin de positie van de CZMNED werd geregeld ². De BDZ is de militaire bevelhebber van de CZMNED. De

¹ Met de blik naar het Oosten, de Koninklijke Landmacht 1945 - 1990, J. Hoffenaar en B. Schoenmaker. ISBN 9012080452. Blz. 131.

² Centraal Archiefdepot (CAD). Ministerie van Defensie (MvD) archief Ministerie van Marine nr 105.141 en nr. SD

CZMNED is operationeel bevelhebber van alle schepen, vliegtuigen en inrichtingen van de Koninklijke Marine (KM). De belangrijkste doelstelling van CZMNED is het optimaliseren van de operationele gereedheid van de zeemacht in Nederland³. Om het éénhoofdig opperbevel over de zeekrachten te ontlasten werden met ingang van 1 juli 1948 3 bevelsgebieden ingesteld waarin de regionale Bevelhebbers te weten CZMNED, Commandant der Zeemacht in Nederlands-Indië en de Commandant der Marine te Curaçao het bevel over Hr. Ms. schepen, (Marine)vliegtuigen en inrichtingen aan de wal uitoefenen⁴.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De collectie heeft een omvang van 0,6 strekkende meters over de periode 1953 - 1955. Over het ontstaan is geen informatie gevonden, maar de adressering van ontvangen brieven en minuten van uitgaande correspondentie maakt het aannemelijk dat de collectie is gevormd bij de Commandant der Zeemacht in Nederland.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Overbrenging van een overheidsarchief

389/12/1/46, d.d. 31-01-1946.

3 De uit de doelstelling voortvloeiende taken worden uitvoerig beschreven in het Organisatie handboek KM 1 VVKM 4 6500-03 van juli 1989.

4 CAD - MvD, archief Marinestaf nr. S 12599 nr. MS 387/19/9/48, d.d. 01-06-1948.

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Op dit archief werd eerder een inventaris gemaakt ⁵. Aangezien deze niet voldeed aan de huidige eisen qua vorm en inhoud als door het Nationaal Archief gesteld, is besloten tot herinventarisatie. Bij deze laatste inventarisatie heeft geen vernietiging van stukken plaatsgevonden. De eerdere inventaris is als bijlage bijgevoegd bij de huidige inventaris.

5 Inventaris Watersnoodramp door P.M.A. Nefkens.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

A RAPPORTEN EN OVERZICHTEN M.B.T. DE MILITAIRE HULPVERLENING

1	Ingebonden rapport over de periode 31 januari - 21 februari van de fungerend commandant Maritieme Middelen te Zierikzee. 1953 Met aanbiedingsbrief	1 omslag
2	Verslag hulpverlening van 1 - 8 februari door de Koninklijke Marine. 1953	1 stuk
3	Overzichten militaire hulpverlening van 1 - 8 februari van de Nederlandse Territoriale Bevelhebber, 1953.	1 omslag
4	Overzichten van verleende militaire bijstand van 4 - 17 februari van de Nederlandse Territoriale Bevelhebber. 1953	1 omslag
5	Situatierapport tot 5 februari van de Koninklijke Marine. 1953	1 stuk
6	Situatierapport van 8 februari betreffende de aanvang hulpverlening van de commandant Maritieme Middelen te Rotterdam. 1953	1 stuk
7	Situatierapport van de toestand in Dordrecht op 9 februari van de commandant Maritieme Middelen te Rotterdam, 1953.	1 stuk
8	Overzicht militaire bijstand door de Koninklijke Marine op 9 en 10 februari. 1953	1 stuk
9	Overzicht van 10 februari van de op het Hoofdkwartier Generale Staf genomen eerste maatregelen. 1953	1 stuk
10	Situatierapport van 14 februari over herstelwerkzaamheden verricht door het Nederlandse leger. 1953	1 stuk
11	Rapport van 16 februari over de verrichtingen van de Verbindingsdienst te Vlissingen in de periode 1 - 10 februari, 1953.	1 stuk
12	Rapport van 24 februari betreffende de droppings- en reddingsoperaties door de Marine Luchtvaartdienst uitgevoerd vanaf het Marine vliegveld Valkenburg, 1953.	1 omslag
13	Rapport van 24 februari betreffende het functioneren van het radiostation te Den	

Helder gedurende de watersnoodramp.
1953

1 stuk

B INGEKOMEN EN MINUTEN VAN UITGEGANE BRIEVEN

- 14**   Commentaar op - meegezonden - persbericht van 10 februari van de commandant Maritieme Middelen te Rotterdam.
1953   2 stukken
- 15**   Brief van CZNED aan de afdeling Materieel inzake de aanbieding van 6 schaderapporten.
1953   1 stuk
Schaderapporten niet aanwezig
- 16**   Ontvangen tevredenheidsbetuigingen.
1953   1 omslag
- 17**   Opgaven gedane uitgaven en opgelopen schade i.v.m. militaire inzet bij de watersnoodramp,
1953-1954.   1 pak
- 18**   Stukken betreffende verzoek van particulier voor vergoeding van kosten verbonden aan de inkwartiering van 8 militairen,
1953-1954.   1 omslag
- 19**   Stukken betreffende inventarisatie van kleine vaartuigen t.b.v. de hulpverlening bij een eventuele watersnood,
1954-1955.   1 omslag

C BERICHTFORMULIEREN**20-24**Berichtformulieren van de Marineverbindingdienst.
1953

5 omslagen

20	febr. 1 - 4.
21	febr. 5 - 6
22	febr. 8 - 10
23	febr. 11 - 13
24	febr. 14 - 17

D DIVERSEN

- 25** Opgave van voor de vergaderdata 11 en 25 februari toe te voegen onderwerpen van in de Centrale Afdeling van de Tweede Kamer te behandelen zaken,
1953 1 stuk
- 26** Programma voor de vergadering van de Tweede Kamer op 10 februari, waarin een door de Minister-President ingezonden nota betreffende de watersnoodramp wordt behandeld.
1953 1 stuk
- 27** Programma bezoek minister van Oorlog aan het rampgebied op 13 februari.
1953 1 stuk
- 28** Verplaatsingsorder nr. 1 voor de American Millitary Relief Organization,
1953. 1 stuk
- 29** Overzicht (met correctie hierop) van in het Nederlandse leger geautoriseerde personen voor aanvragen bij de American Military Relief Organization.
1953 2 stukken
- 30** Foto 's van dijkdoorbraken.
1953 1 omslag
- 31** Interne telefoonlijst van de Staf van de Nederlandse Territoriale Bevelhebber,
z.d. 1 stuk
- 32** Opstellersformulier van de Marineverbindingdienst met aantekeningen m.b.t. een bijgewoonde zitting van de Tweede-Kamer over de watersnoodramp,
z.d. 1 stuk
- 33** Inventaris Watersnoodramp, door P.M.A. Nefkens,
z.d. 1 omslag